

Srbsko. — Ministerski predsednik Pašić je izjavil, da je Srbski mnogo do tega, da sklene z Avstro-Ogrsko novo trgovsko pogodbo. Pogajanja se bodo baje začela prihodnjo jesen.

Bivši srbski kralj Milan je bil pri igri zadnji čas jako nesrečen. Razni časopisi so poročali, da se jo hotel celo usmrtiti v Parizu. Ta vest se je pa kmalu preklicala.

Rusko. — Ruski prestolni naslednik je prišel, vračaje se s svojega potovanja, dne 17. t. m. v Moskvo.

Ruska vlada je zaukazala, da bode odslej v Finlandiji ruščina uradni jezik.

Ruska vlada je prepovedala izvažanje rži čez zapadno mejo.

Belgija. — Kralj Leopold je zaukazal, da se osnuje za državo Congo narodna vojska, ki se ima nabrati med ondrotnim prebivalstvom. Vojaška služba bode trajala pet let.

Francosko. — Minole dni je bil na francoskem ruski veliki knez Aleksij, kjer so ga povsod burno pozdravljali.

Govori se, da pride v Kronstadt še to jesen tudi Španjsko brodovje.

Dne 17. t. m. so se sešli generalni sveti francoski. V teh generalnih svetih, ki so razdeljeni po departementih, posvetujejo se navadno le o finančnih in gospodarskih rečeh. Večkrat smejo pa generalni sveti izreči svoje mnenje tudi o političnih vprašanjih, bodisi notranjih ali pa tudi vnanjih, kar se je pri sedanjem zborovanju tudi zgodilo, in sicer v Epinalu. Ondotnega generalnega sveta predsednik Ferry je namreč rekel, da mora z zadovoljstvom konstatovati, da je nastal na Francoskem mir ter vsled notranjega miru stalen notranji položaj. Javno mnenje, ki se je vsled nestalnosti notranjega položaja, anarhije ter vednih vladnih prememb odvrnilo od Francoske, postalo je Francoski ugodno. Francoska se je preustrojila, v njej se je uvela disciplina ter s tem povzdignila država. Tak preobrat postal je Francoski koristen. Izvestno je mislil Ferry pri teh besedah na sedanje odnose francosko-ruske.

Zadnji čas pišejo časopisi veliko o zdravju nemškega cesarja. Posebno trdijo francoski listi dosledno, da je nemški cesar resno in nevarno bolan. Nemški listi sicer ugovarjajo ter pravijo, da ni nemškemu cesarju drugega, nego da ga še precej boli samo noga, katero si je poškodoval, ko je padel na ladiji „Hohenzollern“. Francoski listi pa dosledno trde, da ne boli cesarja samo noga, marveč, da ga bole tudi ušesa, v katerih se mu napravljajo večkrat mehurji, katere morajo prerezovati zdravniki, kar pa provzročuje cesarju strašne muke in je zaradi tega tudi tako nervozen. Res je sicer, da človek ne sme verjeti vsega, kar pišejo francoski listi o nemškem cesarji. Ti listi so tudi o cesarjevem padcu na ladiji „Hohenzollern“ pripovedovali jako čudne reči, katere se nam pa tako neverjetne zde, da jih niti ne omenjamo.

Ali da je nemški cesar jako nervozen, to ve ves svet, da pa ima taka nenavadna nervoznost gotovo svoje vzroke, to pa je tudi naravno.

Narodno gospodarstvo.

Trgovska in obrtniška zbornica.

IX. Zbornični tajnik poroča, da je c. kr. vlada naznanila, da visoko c. kr. ministerstvo za notranje reči uže sedaj namerava vsled odloka z dne 5. marcija 1891. l. št. 3832 pričeti s pripravi za prvo pregledovanje nevarnostne razvrstitve, kakor se zahteva v § 14. zakona za zavarovanje zoper nezgode, četudi pregledana razvrstitev nikakor pred l. 1893. ne more zadobiti veljavnosti. V ta namen naj bi se sestavile vprašalne pole, na katere naj bi odgovorili interesentje posameznih industrijskih strok. Najprvo naj bi se pričelo z mlinarsko industrijo.

Zbornica se je obrnila do interesentov in jim poslala vprašalne pole ter je na podlogi došlih odgovorov v smislu odsekovih sklepov predložila sledeče poročilo c. kr. vladi:

Motor se je vzel kot tisto, kar določuje nevarnost za nezgode pri obratih. To se je videlo interesentom čudno, ker vsakdo lahko ve, da je motor večinoma ne le popolnoma ločen od pravih tovarniških prostorov, ampak da se prav mnogokrat nahaja v posebnih poslopih. To velja zlasti o parnih strojih in o kotlih, kateri morajo biti v posebnih svojih poslopih. Uže iz tega je razvidno, da motor ne more biti nevaren tovarniškim delavcem, ker nimajo opraviti po tistih ločenih prostorih, v katerih je motor, in torej jim ne more od njega pretiti nevarnost. Od tega pravila so izvzeti le tisti delavci, kateri oskrbujejo motorje. Teh pa je proti onim, ki delajo v tovarni, tako malo, da nikakor ni opravičeno, da bi to manjše število bilo merilo za nevarnost vseh delavcev in da bi se ves obrat zaradi motorja uvrstil v visok nevarnostni razred.

Če se vzame, da motor za nezgodnost vse tovarne ne more biti odločilen, potem tudi ni uvrstiti drugače enakih obratov v razne nevarnostne razrede na podlogi rabljenega motorja. Razločevati kmečke in umetne mline, ali mline za plačilo in trgovske mline, to po mnenji večšakov ni opravičeno, ker so bili stroji po kmečkih mlinih ali po mlinih za plačilo razen nekaterih, ki bodo zaradi svoje primitivnosti gotovo propadli ali bodo vsaj brez mletve, zadnja leta vsaj po glavnem bistveno izboljšani z valjarji, siti, čistilnicami itd., tako da so po svoji uredbi precej podobni velikim mlinom ter se razločujejo od njih sedaj le po večem številu in le nekoliko tudi po vrsti rabljenih strojev.

V nevarnosti so delavci po mlinih prav za prav najbolj, kadar ravnaajo jermene na kamene in valjarje, pa kadar imajo opraviti s transmisijoni, vlačili in vozili.

Pri strojih, vlačilih in vozilih imajo navadno vsi mlinski delavci opravka in zatorej spadajo v eden nevarnostni razred. Drugače je, kar je bilo uže prej poudarjeno, z osebami pri motorjih, ki so večim nevarnostim izpostavljene, in zopet drugače z delavci po skladiščih in z drugimi pomagači, ki nimajo nič opraviti pri strojih ter so tudi zato malo ali celo nič v nevarnosti.

Na večo nevarnost vplivajo po mnenji veščakov mlinska poslopja sama. Delavci, ki delajo po mlinih, visokih 3, 4, 5 nadstropij, so gotovo bolj v nevarnosti, nego tisti, kateri imajo opravka po mlinih v 1 ali 2 nadstropji, ker kolikor više je poslopje, toliko teže je ljudi rešiti o požarih, razpokih itd. Tudi zaradi tega je po takih visokih mlinih nevarnejše, ker rabijo delavci vlačila in vozila, ki drže skozi vsa nadstropja.

Glede na te opomnje slovejo odgovori na vprašanja v vprašalni poli tako le.

K 1 a). Motor ne odločuje nevarnosti pri mlinih. Z ozirom na ta odgovor ni treba odgovarjati na vprašanje 1 b.

K 2.) V obče je mnenje, da ne bi bilo prav mlinov samo po njih obsegu razvrstiti.

K 2. a). Razločevanje med kmečkimi in umetnimi ali med mlini za plačilo in trgovinskimi mlini bi mlinov tudi po njih nevarnosti za nezgode ne ločilo prav, ker so mlini sedaj enako urejeni in ker ni glede nevarnosti za nezgode bistvenega razločka med omenjenimi mlini razen uže omenjenih kmečkih mlinov, v katerih ima največ eden delavec, pa še ta ne vse leto opravka.

K 2. b). Za merilo nevarnosti za nezgode bi bilo vzeti število nadstropij po mlinih.

K 2. c). Ako označimo nevarnost mlina, ki ga goni voda ali par in je v dve nadstropji, s 100, izražalo bi število 75 mlin v eno nadstropje, število 50 pritličen mlin, število 125 mlin v tri nadstropja in število 150 mlin v štiri nadstropja. Število 125 bi pomenilo nevarnost mlinov na veter in število 150 mlinov na ladijah.

K 3). Kakor je bilo omenjeno uže k vprašanju 2 a), imajo do malega vsi mlini enake stroje, t. j. valjarje in mlinske kamene. Ker oni nevarnost za nezgode najbolj odločujejo, ne bi bilo glede na notranjo uredbo mlinov delati razločka.

Za bolj nevarne bi bilo morebiti označiti le tiste mline, ki imajo vozila ali vlačila.

K. 4.) Nevarnosti, katerim so izpostavljene poedine vrste delavcev, izražale bi se z naslednjimi razmernimi števili:

1.) Delavci pri motorji	150
2.) Mlinski delavci	100
3.) Skladiški delavci in drugi pomagači . . .	50
4.) Obratni uradniki	50

Ob enem si usoja zbornica poudarjati, da so bili mlini doslej uvrščeni v previsoke nevarnostne razrede in da bi bilo le prav in pravično, če bi se pri novi določitvi nevarnostnih razredov ozirali na primitivne kmečke

mline ter jih ne postavili v eno vrsto z gori omenjenimi mlini.

Ker sta zbornici tudi došla odgovora od posestnika umetnega mlina v Kranji in Jaršah pri Mengši in od vojvodskega gozdarskega urada v Kočevji, čast ji je oba odgovora predložiti, ker zavzimata drugo stališče o največ točkah.

Poročevalec predlaga v imenu odseka: Častita zbornica naj poročilo odobri. — Predlog je bil vzprejet.

Poučne stvari.

Zemljepisni in narodopisni obrazi.

Nabral Fr. Jaroslav.

(Dalje.)

232.

Vzgoja kokova; njeno uživanje v Ameriki.

Koka je grm, ki vzraste do dobrih dveh metrov visoko. Cvetovi so mu drobni in beli kakor našemu belemu trnu, a perje je jajčasto in veliko kakor naše črešnje. Na lice je temnozeleno, spodaj pa nekoliko svetlejše. Samorasla koka se nahaja po obronkih andskih v Parovanski in Boliviji, no za žvekanje jemljejo samo perje od vzgojene koke. Vzgoja kokova je mnogo bolje razširjena v Boliviji nego v Peruvanski, in najbolj se ukvarjajo z njo Indijanci plemena Ajmarskega. Ajmarci redko kedaj jedó živalsko hrano, in mora biti uže kaj posebnega, kedar zakoljejo ljubo lamo. Oni živé največ ob nekem grenkem korunu, ker po višinah, po katerih prebivajo, ne uspeva več navadni korun, ne korusa, ne ječmen, in ni čudo, da ob taki slabi hrani žvekajo po cel dan koko in da se mnogo brigajo za vzgojo te preljubjene rastline.

Središče kokove kulture je v Boliviji v pokrajini Jongas. Iz semena vzgoje tu mlade rastlinice in jih potem presade na primerna mesta. Po visokih gorskih obronkih, koder imajo še srednjo letno toploto od 18 do 20° C., nahajajo se še prekrasni nasadi koke. Z velikim trdom je napravil tu človek ravnico nad ravnico, kakor pri nas po mnogih gorskih krajih napravljajo vinograde. Tretjega leta se razvijejo grmi uže toliko, da se more perje odtrgavati. Ako imajo nasadi ugodno ležo in ako jih je moči zalivati, obero perje po trikrat, štirikrat na leto. Ne potrgajo pa vsega perja, temveč samo ono, katero je popolnoma razvito in se lomi, kedar je človek zvija. Kedar ženske in deca potrgajo perje, potem je na solnci posušé. Na oralu se na leto dobi samo 400 kg posušenega perja. Posušeno perje diši kakor mlado seno, in ljudi, kateri niso koke vajeni, rada od tega duha boli glava. Dobro posušeno perje je svetlozeleno. Od vlage postane perje temno, slabjšega okusa in na trgu je precej ceneje plačujejo. V ustih perje ni zoprno, malo pogreni in podraži. Okus je dokaj slastnejši, ako se perje žveka z mrvico živega apna ali pepela.